

מבט לכתורה

לשכת הרבנות המועצה דתית כרמיאל | שדרות נשיאי ישראל 100/12 כרמיאל
טל. 04-9985630 | פקס. 04-9989819 | e-mail: mdk50019@gmail.com

עלון מס' 4

כסלו תשפ"א

הרה"ג רבי אברהם צבי מרגלית שליט"א

דבר רב העיר

קורא יקר!

ב"ה זוכים אנו לראות את מערכת הכשרות בתנופת עשייה וזאת תחת ידו האמונה של מכובדנו הרב יעקב נורמן שליט"א זכינו עד עתה לשני כינוסים מרשימים של ימי עיון למושיגים. וב"ה העבודה בשטח מתנהלת לשביעות רצוני.

כאן המקום להודות לרשת שופרסל על השידרוג שהכניסה בסניפים שלה בכרמיאל. כאשר ערכתי את הביקורים הראשונים שלי ברשת הגדולה, נמצאתי למד שבאותה מכונת חיתוך וטחינה שחותכים בה גבינה חלב ישראל חותכים גם גבינות עם אבקת חלב של נוכרי. וזה גרם למכשלה שאנשים שקנו גבינה בחזקת שהיא חלב ישראל קבלו גבינה שיש בה תערובת של גבינה עם אבקת חלב נוכרי.

פניתי לרב של שופרסל הרב מאיר הורביץ שליט"א ובקשתי לתקן מכשלה זו. וב"ה בשבוע שעבר נתבשרנו, כי בכל הסניפים הכרמיאליים לא יחתכו יותר גבינות עם חלב נוכרי אלא ימכרו רק באריזות סגורות.

ישר כח להנהלת שופרסל וישר כח לרב הורביץ על התקון המבורך. יתן ה' ונוכל לעמוד על המשמר ולתקן את הצריך תיקון.

בברכת

ימי חנוכה מאירים
אברהם צבי מרגלית

האדמו"ר אברהם צבי מרגלית שליט"א

הרה"ג רבי אברהם צבי מרגלית רב העיר כרמיאל

משולחנו של המרא דאתרא

זהירות! תולעים!

"תרומת" - תעלת סואן

לפני מאה חמישים ואחת שנה (בשנת 1869 למניינם ב' 1177) חנכו את תעלת סואן. התעלה חיברה את האוקיינוס ההודי לים התיכון. במרוצת השנים חלפו בתעלה מאות אלפי אוניות. כאשר כל אוניה נושאת בדפנותיה החיצוניות מליוני תולעים וחרקים. בכך "זכו" התולעים היהודים לבקר את המדינות השוכנות בסמיכות לים התיכון. כולל ארצנו הקדושה. כאילו, לא די לנו בתולעים תוצרת "כחול לבן", קבלנו תגבורת גם ממחוזות אחרים.

פתחתי מאמר זה בנתון יחסית שולי אך יש בו לשפוך אור על מה שמתרשש בעולמנו.

העולם כולו הינו "כפר קטן". נוהגים לומר כיום. וההשלכות של המציאות החדשה בזאת גוררת אחריה בעיות חדשות שאבותינו לא היו צריכים להתמודד איתם.

מחפשים בעיות בנרות

יש שטוענים שסתם כך, ללא הצדקה, יוצרים גופים אינטרסנטים צעקה. גוועלד! תולעים!!! עיבוד שבעבר הרחוק לא עסקו בכך כל כך. ראשית כל, צריך לומר שטענה זו מופרכת מכל וכל. מאז ומתמיד גדולי ישראל התריעו על התקלה הנוראה בסוגיא זו. והיו מקומות שאסרו לאכול פירות וירקות מסוימים מחמת רבוי התולעים שבהם. אולם, גם אם נצא מתוך נקודת הנחה שאכן בעבר שמענו פחות עיסוק בנושא, אין זה מהווה סיבה להקל ראש בסוגיא זו בימינו.

וזאת מאחר וקשרי המסחר התפתחו מאוד, התעבורה בין בים בין ביבשה וכן באוויר התפתחה עד למאוד. דבר שגרם להעביר חרקים ותולעים ממקום למקום. יתרה על כך, היו תולעים שגדלו במקום מסוים, אך יחד עם זאת הם לא היוו בעיה. מאחר ובמקום היו זוחלים וחרקים גדולים מהם שאכלו אותם. כך שבפועל לא נתקלנו בנזקחות של התולעים. אולם כאשר פירות אלו יוצאו למדינות אחרות, לא "הגרו" אתם גם החרקים שאכלו את התולעים במקומם. כך שבמדינה החדשה שהתולעים התאזרחו בה לא היו חרקים שיחסלו אותם והם מצאו לעצמם קרקע פורייה להתרבות. וזו דוגמא אחת מני רבות.

אולם, תופעה זו אינה נחלת דורנו אנו. כבר רבינו חיים בן עטר ה"אור החיים" הקדוש שחי לפני מאתיים וחמישים שנה כותב את הדברים הבאים בפירושו על התורה [ויקרא י"א מ"ג] וזה לשונו: "וצריך האדם לזהר בתוספת זהירות וזריזות בכל דבר אשר יכנס בגדר ספק ושיקוף זה ומה גם בזמנים אלו שנוהגים (זיהום) האויר והארצות כולן יחד ואין לה גידול קרקע שאין בהם מהשיקוף - שומר נפשו ישמור את הדבר

מתי מועילה בדיקה מדגמית

אולם, גם אחר שהוכח באותות ובמופתים שישנה בעיה קשה של תולעים במוצרי המזון, אנו שומעים אנשים שאומרים: "אנו אכן חוששים לתולעים ולכן אנו עושים בדיקה מדגמית ואם לא מצאנו שלשה תולעים בשלש פירות - שוב אין בעיה לאכול מהמוצר הזה". כאן חובה מוטלת עלינו לומר בצורה הברורה והחד משמעית: "במרבית המקרים בדיקה מדגמית אינה פותרת את הבעיה ורק בדיקה של מאת אחוזים של המוצר תתיר לנו את האכילה".

מתי ישנה חובת בדיקה

הגמרא במסכת חולין דף נ"ח ע"ב ב' כותבת: "הני תמרי דכדיא -

המשך בעמוד 3

דבר הי"ר

נמצאים אנו בימי החנוכה המאירים ומוזיהרים עלינו שפע אורה ושמחה, ימים שקבעו אותם חכמינו לימי ניסים ונפלאות, אשר בהם כולנו בבחינת מוסיף והולך להוסיף כהנה וכהנה למשך כל השנה כולה.

ידועה קושייתו של מרן רבינו יוסף קארו זצ"ל בעל הבית יוסף, מדוע קבעו חכמים שמונה ימי נס, והלא ביום הראשון הנר דולק מכח הטבע הפשוט והנס קרה אם כן קרה רק בשבעת הימים שלאחריהם, ולכאורה צריכים אנו להדליק רק שבעה ימים זכר לנס בלבד ומדוע מדליקים שמונת ימים,

אכן רבים הם התירוצים לשאלה זו, ובאחרונים הביאו בשם הגר"ח מברסק זצ"ל תירוץ נפלא, הנס קרה בשמן עצמו, אותו שמן שמסוגל לדלוך יום אחד נשתנה טבעו ונהפך לשמן מיוחד, שמן שיכול לדלוך שמונה ימים, לכן זכר לנס הגדול הזה שהטבע נהפך לנס בשמן הקודש של חנוכה המקדש, קבעו רבותינו ימים אלו לדורות.

מהלך זה כל כך מורגש בעירנו כרמיאל, עיר שטומנת בעצמה כמות ואורות נפלאים, אכן זכינו שרבותינו הגדולים רבני העיר שליט"א מאירים ומשפיעים עלינו באור תורתם המאירה וכמעין המתגבר זוכים כולנו להיות מוסיפים והולכים רבות בשנים.

כבר השבוע הורגשה העשייה הגדולה, עת שהתכנסו כלל משגיחי הכשרות תחת אכסניא חשובה בה נשא מדברותיו הגאון הרב אברהם צבי מרגלית שליט"א בשיעור עיוני ומעשי בהלכות תולעים לידע את הדרך ילכו בה להוסיף חיוק מתמיד כמסורת השרות המעולה בעירנו כרמיאל, בה גם העלה עו"ד אליעזר רודין סקירה רחבה בזכויותיהם המוקנות למי שעוסק במלאכת הקודש, להוסיף ולרומם עוד ועוד למען התושבים במסירות ובאחריות, כאן המקום להודות למפקח הכשרות הרב יעקב נורמן שעובד במסירות נפש למען הכשרות בעיר ולעובדי המועצה דתית היקרים המוסרים נפשם להשקיע לטפח ולהוסיף בכל שריות הדת והכשרות.

ויה"ר שנוכה כולנו לברכת השם עלינו בזכות זאת החנוכה מתוך בריאות אורה ושמחה לנו ולכל בית ישראל.

בברכת חנוכה שמח, שאול פריץ, ממונה המועצה דתית

ר' שאול פריץ הי"ו

סוגיות הלכתיות ורעיונות בנושא כשרות

שמיטה

קדירות שבלוע בהם איסור ספיחי שביעית

שאלה

א) מי שבשנת השמיטה לא שמר על הלכות שמיטה והשתמש בכלים ובגדים בהם ספיחים ועכשיו ברצונו להשתמש בכלים בכשרות האם צריך להגעיל את הכלים לפני השימוש בהם, וללכך את התנאים?
 ב) ומי שמתארח אצל מי שמבשל בכלים שבלוע בהם איסורי שביעית האם מותר לו לאכול מאכלים כשרים שהתבשלו בכלים אלו,
 ג) האם נותני כשרות למסעדות צריכים לדרוש מהם להכשיר את הכלים לפני שיקבלו תעודת כשרות?
 השאלות הם לפי רבנותינו הפוסקים ששמיטה נוהגת בזמן הזה מבלי להזדקק להיתר מכירה וכידוע יש הרבה חקלאים שאינם מוכרים את שדותיהם ואז לכו"ע הירקות אסורים בשביעית

תשובה

לכאורה הדין פשוט במשנה במס' עבודה זרה דף ע"ה: הלוקח כלי תשמיש מעכו"ם את שדרכו להגעיל ויגעיל ללכך באור ילכו. ובגמ' אמר ר' חייא בריה דר' הונא לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא מכאן ואילך מקשה הגמ' שיהיה מותר להשתמש אחרי מעט לעת שאז הבליעות פגומות ומתרת הגמ' שיש גזירה קדירה שאינה בת יומא אטו קדירה בת יומא, כלומר שאע"פ שמעיקר הדין מותר לבשל בקדירה שאינה ב"י שעברו עשרים וארבע שעות משעת הבישול של האיסור כיון שהבליעות פגומות מ"מ יש גזירה שאם נתר לו לבשל יבשל גם בקדירה ב"י וכן נפסק בשו"ע יו"ד קכ"ב סעיף ב' קדירה שאינה ב"י נותן טעם לפגם ואפ"ה אסור חכמים לבשל לכתחילה. וכן נפסק בסיומן צ"ג סעיף א'.

ולפי"ז פשוט שצריך להגעיל את הכלים אפילו שעבר עליהם כמה שנים. ובדיעבד אם בישל בשוגג מותר ובמזיד נחלקו הפוסקים, ועיין ב"י קכ"ב בשם הרשב"א שאוסר, וכן נפסק בספר משפטי ארץ הלכ' שביעית שצריך להגעיל את הכלים שבלעו איסורי שביעית.

ונראה שיש להתיר להשתמש בכלים בלי הגעלה וזה על יסוד דברי הפמ"ג ביו"ד סימן צ"ג אשל אברהם סק"ג והדברים מיוסדים על פי סוגיא במסכת פסחים דף ל', אמר רב קדירות בפסח ישברו ומסביר רש"י שרב סובר כר' יהודה שחמץ לאחר הפסח אסור בהנאה ואסור במשהו וטעם לפגם אסור וא"כ אסור לבשל בקדירות שבלוע בהם חמץ גם לאחר פסח כיון שחמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנאה.

ומקשה הגמ' שישאיר את הקדירות לאחר פסח ויבשל בהם תבשיל שאינו מינו של החמץ ומסביר רש"י שרב סובר שאינו מינו במשהו לאחר פסח מותר, ומקשים תוס' בד"ה לשהינו על קושית הגמ' הרי אין מבטלים איסור לכתחילה ואיך אפשר לבשל בקדירות שבלוע בהם חמץ הרי החמץ יפלט לתוך התבשיל ואמנם יבטל ברוב כיון שהוא בשיעור משהו מ"מ אין מבטלים איסור לכתחילה?

מתרצים תוס' שתי תירוצים ובראשונים יש עוד שתי תירוצים,

תירוצ' א' מתרץ ר' יוסף שהיות ויש כאן גם נותן טעם לפגם וגם משהו מותר לבטל

תירוצ' ב' מתרץ ר"י כיון שהקדירות הם מחרס וא"א להגעילם אלא לשברם א"כ נחשב בדיעבד ואין איסור לבטל אלא לכתחילה.

תירוצ' ג' מתרץ הרא"ה שכיון שהחמץ נבלע לפני פסח בהיתר אין בזה דין מבטלים איסור לכתחילה,

תירוצ' ד' מתרץ הרשב"א במשמרת הבית בית ד' שער ד' מכיון שאחר הפסח אין כבר איסור חמץ בזה לא נאמר איסור לבטל לכתחילה בא"מ שהוא רק גזירה אטו מינו והגזירה הזאת שיכת רק אם עכשיו יש איסור אבל חמץ לאחר הפסח כיון שאין איסור שכבר עבר פסח לא גזרו ולכן ל"ש אין מבטלים איסור לכתחילה כיון שאינו איסור ואם גזירה אטו מינו ורק לרב שסובר שחמץ לאחר הפסח אסור שייך לגזור.

והפמ"ג מסביר את דברי הרשב"א שהגזירה שיכת רק אם יש חשש שיבשל תבשיל ב"י שאסור אבל לאחר הפסח גם אם יבשל בחמץ הרי החמץ הוא

מותר בהנאה ומותר לבשל אותו ולהנות ממנו (נראה כונתו דאע"פ שחמץ לאחר הפסח אסור באכילה מ"מ זה דוקא אם עבר על ב"י וקנסינו בקדירה שלא עבר על ב"י החמץ מותר לאחר פסח ע"ש בפמ"ג וגם בבלוע לא שייך שיהיה ב"י אם בישל לפני פסח)

וכתב הפמ"ג לד"נא ג' התירוצים הראשונים נדחים.

שהתירוצ' הראשון של תוס' שאין לגזור בבליעה של משהו ופגום אנו פוסקים שגם קדירות שבלועים בהרבה חמץ מותר לבשל בהם אחר פסח וכן פסק המ"א בסיומן תנ"א סק"א שגם קדירות שבלוע בהם הרבה חמץ מותר להשהותם ולבשל בהם אחר פסח כיון שהטעם פגום, והתירוצ' השני של תוס' שבכ"ח לא גזרו קימ"ל שכלי חרס שנבלע בו איסור אפילו משהו אין לו היתר וצריך שבירה ואין לו תקנה עיין בסיומן צ"ט סעיף ז' ובקכ"ב ס"ה.

והתירוצ' של הרא"ה שכיון שבלע בהיתר מותר לבטלו לא קימ"ל כן שהרי בטור ושו"ע בסיומן צ"ג פסקו דקדירה שנבלע בו בשר בהיתר ואחר מעל"ע בישל חלב אסור לבשל בו לא בשר ולא חלב אחר מעל"ע אע"פ שבלע בהיתר. שאם בלע בשר בהיתר למה אסור לבשל בו חלב לאחר מעל"ע.

וא"כ נשאר רק תירוצ' הרשב"א המחפש שאם עכשיו אין איסור חמץ אין גזירה, ולפי"ז כתב הפמ"ג שייצא לנו דין חדש שאם קהילה אסרה שחיטת כל השוחטים עד זמן פלוני או שאחד נדר שלזמן מסוים הוא אסור על עצמו מאכל ובישלו בקדירה את המאכל בתוך זמן האיסור מותר לבשל בקדירה לאחר שעבר זמן האיסור כיון שעכשיו כבר אין איסור וגם אם יבשל הרי המאכל מותר וכמו חמץ לאחר פסח.

והפמ"ג באו"ח רנ"ג א' ל"ט כתב שקדירה שבשלו בה בשבת שפסק הרשב"א שצריך הגעלה (הובא במ"ב ש"ח ס"ק ד') מ"מ מותר לבשל בו אחר מעל"ע כיון שהטעם פגום ול"ש לגזור אטו ב"י כיון שעכשיו ביום חול אין איסור שבת וא"כ לא גזרו כמו שלא גזרו בקדירות שבלוע בהם חמץ ומסתמך על דעת הרשב"א ולכן כתב שרק אם מבשל במו"ש מיד אסור כיון שהוא ב"י אבל מוסיף שבמכתות אסור וצ"ע שבי"ד מתיר לכתחילה ואע"פ שבאיסור שבת שייך שיהיה ב"י אם יבשל מיד לאחר שבת מ"מ לא גזרו כיון שעכשיו ל"ש שיבשל כיון שעבר שבת

ואין זה נוגע לשאלה אם מותר לשתות שתיה חמה בתחנות דלק וכדומה שבישלו בשבת וא"כ אחר מעל"ע יהיה מותר גם בלי להכנס להיתרים אחרים כיון שבסיומן ק"ג נפסק שאם בישלו מים בקדירה שבלוע בו איסור בתוך מעל"ע המים מחדשים את הטעם וצריך מעל"ע מזמן בישול המים או מכיון שהמים נעשו חנ"ן או משום שהם עצמם איסור כיון שיש בהם טעם האיסור שהושבח ולדעת הרמ"א שאומרים חנ"ן בשאר איסורים גם באיסור שבת נאמר חנ"ן ורק למחבר יתכן שמוותר (עיין היטב בש"ד בסיומן צ"ד ס"ק כ"ב)

ולפי"ז נראה שקדירה שבלוע בזה איסור ספיחים לאחר מעל"ע בשנת השמיטה אסור לבשל בקדירה אבל לאחר שנת השמיטה ועכ"פ לאחר חנוכה של השנה השמינית שאז כבר אין איסור ספיחים יהיה מותר לבשל בקדירה ודומה לחמץ לאחר פסח ולאיסור שבת אחר שבת.

ולפי"ז המתארח אצל חברו שמבשל בקדירה שבלוע בו ספיחים כיון שמותר לחברו לבשל אין כאן שאלה שמותר וכן נותני הכשרות יכולים לתת הכשר למסעדות שעכשיו שומרים שביעית אע"פ שהכלים בלועים בספיחים משנת השמיטה שעברה, ורק דברים חריפים יהיה אסור לבשל בקדירות כיון שבדבר חריף גם טעם לפגם אסור כמבואר ביו"ד סימן צ"ו.

ומ"מ עדין צ"ע דיש לחלק בן חמץ לאחר פסח שלא שייך שהבלוע יהיה ב"י כיון שאם בשל חמץ לפני פסח הרי לאחר פסח הוא אב"י אבל בשבת אם בשל בשבת מיד במו"ש הוא עדיין ב"י וכן בשביעית מיד במוצאי שביעית הוא עדיין ב"י ול"ד לחמץ בפסח אבל הפמ"ג הרי כתב שקהילה שאסרה את שחיטת השוחטים לזמן מוגבל ולאחר הזמן לדעת הרשב"א לא גזורים אע"פ שבתוך מעל"ע מזמן שנפקע האיסור הוא עדיין ב"י חזיון מדברי הפמ"ג שהיות ועכשיו אין איסור לא גזרו.

וחוותם על שטר, הרי הוא מתחייב בזה על כל מה שחותם, וכל מה שיטען אח"כ שלא התכוון וחתם רק לצורך דתי וכו' לא יועילו כל טענותיו, כיון שחתם על השטר.

"דכיון שהדבר מצוי אע"פ שהוא מיעוט, למיעוט המצוי חששו כעין שחששו לסירכות שבריאה". ובדיקת סירכות שבריאה זוהי תקנת חכמים. אולם, כאשר מנתחים את הציטטות ניתן לומר שאין כאן מחלוקת אלא שכל אחד מדבר על מציאות שונה. הרמב"ן מדבר על פרי וירק שההתלעה מצויה בו בכמויות ולכן חובת הבדיקה היא מדאורייתא, ואילו הרשב"א מדבר על התלעה במיעוט המצוי ואז חובת הבדיקה זה מדרבנן.

מהו מיעוט המצוי

בדבר זה נחלקו רבותינו. הריב"ש [רבי יצחק בר ששת - מגדולי חכמי אלג'ר שחי בתקופת הראשונים] מקל עד מאוד וסובר שכל עוד ולא הגיעו כמות התולעים לכדי מחצית היבול זהו מיעוט המצוי. אך רבים חולקים עליו. בעל "המשכנות יעקב" [רבי יעקב מקרלין בסיון י"ז] סובר שמעשרה אחוז (10%) זה נקרא מיעוט המצוי. בתודעה הציבורית התקבעה דעה זו שפחות מעשרה אחוז אין זה מיעוט המצוי. אבל, יש רבים שסבורים שגם בפחות מעשרה אחוז זה מיעוט המצוי. אלא שמעשרה בוודאי זה מיעוט מצוי. הגאון רבי שמואל וואזנר זצ"ל [שבט הלוי ח"ד סימן פ"ד וז"ה סימן קל"ז אות ד'] סובר שגם בפחות מעשרה אחוז זה מיעוט המצוי.

והנה כי כן הגאון רבי אליהו פסח פאלק זצ"ל [רב בניסטר ורבו של הרב משה וויא שליט"א] סובר שההגדרה של מיעוט מצוי הוא: כאשר אדם מוצא תולעת בפרי הוא אינו מופתע מכך.

מסקנה

אנו נוהגים לחלק את הנגיעות בפירות ובירקות לשלש קטגוריות. א. פירות שלעיתים נדירות מצוי שם תולעים ואז על פניו אין חובה לבדוק מעיקר הדין. ואם יש לי חשש כל שהוא אני אקח מדגם של שלש פירות ואם לא מצאתי חרקים אזי מותר לי לאכול את הכל.

ב. ישנו מיעוט מצוי, כגון תמרים לדעת הרשב"א או חייבים בבדיקה של כל הפירות ולא תועיל בדיקה מדגמית. וכך פסק הרמ"א בשו"ע [יו"ד סימן פ"ד סוף סעיף ח]: "ולא מהני [מועיל] בהם אשר בדק את הרוב אלא צריך לבדוק את כולם דהוי מיעוט דשיכח [רשב"א בתורת הבית ובתשובה סימן רע"ד], על פניו חובת הבדיקה כאן מדרבנן.

ג. פירות שמצוי בהם תמיד תולעים [תות שדה, תאנים וכמונים ירקות עלים]. כאן לכאורה חובת הבדיקה מן התורה, כך לפחות סובר בעל הנהיבות. ההבדל בין חובת בדיקה מדאורייתא לחובת בדיקה מדרבנן הוא לגבי בדיעבד. אם אדם ביטל ולא בדק ולא ניתן לבדוק. אם חובת הבדיקה מדאורייתא אזי אסור לאכול את התבשיל, אבל אם חובת הבדיקה מדרבנן לכאורה יהיה מותר [זה דומה לדין ריאה שאבדה יו"ד ל"ט]. וזה ברור שמדגם לא מועיל כאן. וכך פסק השו"ע [שם]: "כל מיני פירות שרדכן להתלע כשהם מחוברים לא יאכל עד שיבדוק הפרי מתוכן שמה יש בו תולעת".

מתי מדגם מועיל

נמצאנו למדים שבדרך כלל מדגם של פירות לא מועיל. אלא אם כן מדובר בפרי שידוע שאינו נגוע. או בפרי שהוא ידוע כפרי נגוע אלא שהוא עבר טיפול מונע ואנו רוצים לדעת אם הטיפול סילק לגמרי את התולעים או מדגם יועיל.

חוסר על נפשכם מפני החסה

אולם, כאשר מדובר על חסה וכדו' אפילו חסה שגדלה בחממות מיוחדות הרי שנשארו חרקים על העלה, ולכן כאן לא מועיל מדגם אלא צריך לבדוק כל עלה בנפרד, להשרות במים עם סבון כשלש דקות ולאחר מכן לשטוף תחת זרם מים חזק, ואין די במדגם, ואין די במדגם...

לבתר תריסר ירחי שתא שריין" [אלו התמרים שהתלעו לאחר שנים עשר חודש מותרין]. מבאר רש"י במקום: "תמרים" שהתלעו ואין ידוע אם במחומר [ואז הם אסורות מכיוון שהם נחשבות כחשוי על הארץ] אם בתלוש [ואז כל עוד ולא פרשו מן הפרי הרי הן מותרים] לאחר שנים עשר חודש הם מותרים באכילה. והטעם שגם אם התולעים גדלו בזמן שהפרי היה מחובר לעץ הרי בחלוף שנים עשר חודש התולעת נעשית לעפר ואין היא אסורה. הרשב"א בתורת הבית הארוך [ב"ג ש"ג דף פ"ד ע"א] מדייק מלשון רש"י שדווקא אם ידוע לנו שהתמרים התלעו אזי יש חובה לבדוק. אבל אם אין ידוע אנו לא חוששים אף על גב שדרכן להתלע. גם הרמב"ן [חולין נ"ח ע"ב] לומד כמו רש"י שזה שהתמרים אסורים תוך י"ב חודש זה דווקא בידוע שהתמרים התלעו במחומר אבל לחוש אין לנו, שאם נחוש הרי שגם לאחר י"ב חודש יש לחוש שמה הפירות התלעו ופרשו התולעים החוצה וחזרו ואז הם אסורים. לכאורה לדעת רש"י והרמב"ן אנו יכולים להסיק שכל עוד ולא ידוע לנו בוודאות שיש תולעים במוצר מותר לאכול אותו. ברם, הרשב"א חולק על רש"י וסובר שגם אם לא נודע לנו שיש תולעים מכיוון שלפעמים מצוי בתמרים תולעים אסור לאכול בלי בדיקה, וכך גם פסק הרא"ש [פרק ג' סימן נ"ג]. אולם, גם הרמב"ן מודה שבמין שההתלעה מצויה בו חובה לבדוק. וכנראה גם רש"י יודה במקרה כזה. וצריך לומר שבין הרשב"א לרמב"ן היה וויכוח האם תמרים נחשבים כזן שמצוי בו תולעים.

האם חובת הבדיקה מדאורייתא או מדרבנן

בעל "הנהיבות" בספרו מקור חיים [א"ח סימן תל"א] כותב שיש להביא ראיה לדעת הפוסקים שבדיקת חמץ, במקום שהבעלים לא עשו ביטול חמץ, הינה מצוה מן התורה. לדעתו בדיקת חמץ שווה לבדיקת תולעים וכשם שבדיקת תולעים חובה מן התורה כך גם בדיקת חמץ חובה מן התורה.

בהמשך נראה שלא תמיד מדובר על חובת בדיקה מדאורייתא.

המקור לחובה מן התורה

מהלך מעניין מצאנו בספר "ארץ צבי" לגאון רבי אריה צבי פרומר זצ"ל מראשי ישיבת חכמי לובלין, בסימן מ"א. וזה לשונו: "ענה נתיישבתי דמכל מקום [אדם שלא בדק ונכשל באיסור תולעים] עובר על מצוות עשה של 'והבדלתם', שהרי בפסוק נאמר: 'והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה ובין העוף הטהור לטמא ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא [ויקרא כ"ה]'. והוא מדמה זאת למה שנאמר ב'חינוך' שאם אדם אוכל דג בלי בדיקה אפילו שבאמת זה דג שיש לו סנפיר וקשקשת - מכל מקום הוא עבר על עשה של 'והבדלתם' שזה עצמו מצוה, שלא יאכל טרם ידע ידיעה ברורה שאינו מין טמא.

"אור השנים"

בספר "אור השנים" לגאון רבי אריה לייב עפשטיין זצ"ל כותב לגבי בהמה, עוף, דגים וחגבים שיש מצוה לבדוק בסימני הכשרות. ומביא פסוק לכל אחד מהם. ולא למד זאת מהפסוק "והבדלתם".

מהי עמדת הראשונים

כאשר מעיינים בלשונות של רבותינו הראשונים לכאורה מוצאים אנו התבטאויות שונות. הרמב"ן כותב שכאשר מצויה התלעה בפירות "האך לא נחשו וגו'" - זאת אומרת שוודאי יש לחשוש לתולעים ואם כן חובת הבדיקה היא מדאורייתא.

מאידך גיסא, כאשר מעיינים בלשונו של הרשב"א בתורת הבית הארוך [כנ"ל] ובחידושים, משמע שחובת הבדיקה היא רק מדרבנן. שכתב שם לגבי תמרים

הרב אלחנן רפפורט ה"ו

הנהגת רבותינו

ונטמאתם בהם

גאונים תלמידי חכמים עצומים, והנה יום אחד מתפרסם בעיר שהחתן הטרי בעל ה"ט"ז תבע את חותנו בעל הב"ח לדין תורה, ותהי כל העיר כמרקחה הד"ת [הדין תורה] נעשה בדלתיים פתוחות וכך העידו ת"ח של אותו הדור על הדין שהתנהל שם בבית דין הגדול, התובע החתן הטרי בעל ה"ט"ז החל לטעון את טענותיו וז"ל: "כאשר התארסתי חותני לעתיד הלא הוא הב"ח התחייב לזון אותי למשך שנה שלימה כל יום ארוחת צהריים בשילוב בשר בקר ע"מ שיהיה לי כח והיכולת לעסוק בתורה"ק, והנה כעבור תקופה קצרה של כמה חודשים חותני היפר את ההסכם והחל להביא לי במקום בשר בקר, ריאות בקר מחמת שלא היה לו מספיק כסף ע"מ להמשיך לספק לי את בשר הבקר שהרי ריאות בקר זול יותר וא"כ זהו הפרת הסכמים", ואילו הנתבע החותן, הב"ח, טוען כנגדו שאין זה הפרת הסכמים כיוון שריאות בקר דנים כבשר בקר והביא לכך ראיות מכמה מקומות בש"ס, לאחר דין ודברים של הדיינים שועי' עולם בקיאים בכל רזי התורה פסקו כדעת הב"ח, ותיהום כל העיר וכי חתן צעיר זה אינו מתבייש ומחציץ כנגד חותנו אשר בא לקראתו לזון ומחמת אילוצים של דקדוקי עניות אינו יכול לעמוד בהבטחתו. ע"מ שלא ייווצר ח"ו מצב של חילול ה' פנה אל ה"ט"ז אחד ממקורביו ואמר:

מושגים וידיעות

הרב יעקב נורמן שליט"א

שמן זית, הבה נכיר

בכדי להפיק שמן זית איכותי ישנם זנים מיוחדים המיועדים לתעשיית השמן, בעץ הזית ישנם בעיות ערלה למרות שהעץ יכול להחזיק מעל 50 שנה, היות ומהשורשים יוצאים ייחורים כמין ענפים חדשים וצריך למנות להם שנות ערלה כמו עץ חדש, לכן דואגים להסיר אותם.

תהליך הפקת שמן זית, לאחר המסיק (הקטיף) מגיעים הזיתים לבור בבית הבד שם יפרידו את הזיתים מהעלים על ידי מפוח אוויר, לאחר מכן יעברו הזיתים שטיפה להסרת לכלוכים שונים, וכעת מגיע שלב הכתישה, באמצעות מכונות פטישים נכתשים הזיתים ביחד עם הגרעינים, כעת קבלנו כמין דייסה שאותה מכניסים למיקסר לעיתים יוסיפו מים לתערובת בכדי לסייע להפרדת השמן, כאן מתחיל התהליך שנקרא כבישה קרה בו מקפידים על טמפרטורה נמוכה 35 מעלות כדי לשמר את תכונות השמן וטעמו, כעת הגענו לדקנטר שהוא מהווה את לב המערכת, באמצעות תנועות סיבוביות מהירות מופרד השמן מהגפת שהוא בעצם הפסולת, לאחר מכן שלב נוסף בצנטריפוגה המפרידה בין השמן שצף למעלה והמים יורדים למטה, כעת הגענו לשלב נקיון השמן ע"י דודי שיקוע למושך כמה שעות או ימים, לאחר מכן מועבר השמן לדודי איחסון עד למילוי, בזמן המילוי יעבור השמן פילטר אחרון באמצעות בד, נייר, או רשת, בכדי שיהיה צלול.

רמת המיצות נקבעת לפי איכות התהליך, שמן זית כתית מעולה יהיה כאשר החומציות אינה עולה על 0.8% ומעיד על תהליך מהיר מהמסיק ועד לייצור, איכות זיתים גבוהה. **שמן זית כתית** יהיה רמת חומציות בין 1.5%-0.8% שמן זית כתית רגיל-חומציות בין 3%-1.5% **שמן זית כתית למאור**- חומציות עולה על 3.3%

מזיתים שחורים נקבל שמן צהוב ויפה ואילו מזיתים ירוקים צבע השמן נוטה לצבע ירוק.

כפי שקראתם תהליך הפקת השמן מורכב, מטון אחד של זיתים מצליחים להפיק כ- 20% שמן זית במקרה הטוב, לכן ישנם כל מיני זיופים בתחום, נקפיד על כשרות ראוייה לשמן זית כשר ואיכותי.

מהנעשה לנשמע

בט"ו כסלו התכנסו יחד צוות המשיגחים הי"ו בראשות הרה"ג רבי אברהם צבי מרגלית שליט"א רב העיר ור' שאול פרץ הי"ו ראש המועצה דתית.

בפתח הכינוס נשא דברים ר' שאול פרץ הי"ו ראש המועצה דתית אשר העלה על נס את פעילות המשיגחים היקרים וחשיבותם תפקידם.

לאחר מכן הרה"ג רבי אברהם צבי מרגלית שליט"א רב העיר מסר שיעור מרתק והוליד את הציבור במבין הסוגיות בענין יסודות של איסור תולעים מהמקורות ועד הלכה למעשה.

אחריו נשא דברים הרב יואל רבינוביץ בענין דיני הפרשת חלה והמסתעף מהענין.

ולסיום עו"ד אליעזר רודין הי"ו ריתק את השומעים בענין "כשרות משפטית" דיני עבודה במערכת הכשרות בשלוב מצגות מושקעת ומרתקת.

לסיכום היה מענין ומחכים. ישר כח!

עסקים חדשים שהתווספו למערך הכשרות:

פיצה אקסטרה

שד' נשיאי ישראל 100 טל: 04-6224646

ילמדנו רבינו מה עומד מאחורי דין תורה זה? ענה לו הט"ז כי גילו לו שבשמיים ישנו קטרוג גדול על חמיו, הב"ח, שהפסיק לתת לו הבשר ובמקום זה נותן לו הריאות וע"מ להוריד מחמיו הב"ח, קטרוג זה תבעתי אותו לד"ת, שהרי יודע אני בעצם את הדין שריאות הם בכלל בשר בקר מבחינה הלכתית אבל כלל הוא בידינו "כשם שפוסקים בב"ד של מטה כך פוסקים בב"ד של מעלה", וע"כ הוצרכתי לתבוע את חותני לבה"ד ע"מ שיפסקו כך בב"ד של מטה ולאחר מכן כך יפסק בב"ד של מעלה ובכך יוסר הקטרוג מחמי הב"ח וכך היה!!!

נמצאנו למדים ממעשה נורא זה 2 דברים:

א. כמה יש להזהר בכל דיבור שאנו מוציאים מפינו, כמה משקל יש לזה.
ב. נ"מ להלכה ממעשה זה שריאות בקר נחשבות לבשר בקר לכל הדינים התקפים הן מהלכות כשרות הבקר והן מהלכות בשר וחלב וההמתנה שביניהם.
יה"ר שנוכח הלאה להגדיל תורה ולהאדירה ושללא נכשל ח"ו הן במה שאנו מכניסים לפינו והן במה שאנו מוציאים מפינו!

זה המקום להודות לר' יעקב נורמן שליט"א אחראי הכשרות ברבנות אשר משמש לאוזן קשבת לכל המשיגחים ונטל על עצמו משימה זו של הוצאת עלון זה מן הכוח אל הפועל. יישר כח לכל העוסקים במלאכת קודש זו של משמר הכשרות בעירייתנו כרמיאל ייתן ה' ותזכו לאריכות ימים ושנים אכ"ר.

קול הכשרות

שמחים אנו לבשר לקהל הרחב כי במסגרת שעורי ההלכה של המרא דאתרא הרה"ג הרב אברהם צבי מרגלית שליט"א ב"קול הלשון" ניתן להאזין לשעורים בנושא כשרות. לעת עתה במאגר חמשה שעורים. בנושאים הבאים:

א. כלי שבשלו בו בשבת האם צריך הוא הכשרה?

ב. טבילת כלים.

ג. איסור דם (מכנס המשיגחים הראשון).

ד. יסודות איסור תולעים (מכנס המשיגחים השני).

ה. חובת בדיקה של פירות וירקות.

לשמיעת השיעורים יש להתקשר לקו הישיר של הרב בקול הלשון שמספרו: 03-6171199. להקיש 4 למדור של שעורים בהלכה, ולאחר מכן להקדיש 5 לשעורים בנושא כשרות.

שמעו ותחי נפשכם!

מבזקים

מהרבנות הראשית לישראל נמסר כי המוצר "פטל כפוא" שחור / אדום נבדק ונמצא רמת נגיעות חרקים גבוהה מאוד, אין לרכוש מוצר זה כלל.

נכנת מיל טוב חמה ולבנית

ר' מאיר ברמוחא הי"ו
להולדת הבן

ר' מאיר קהימקר הי"ו
להולדת הבן

ר' דוד מקלב הי"ו
להולדת הבת

יהי רצון שתזכו לגדלם לתורה ולחופה
ולמעשים טובים

הרה"ג רבי
אברהם צבי מרגלית שליט"א
רב העיר כרמיאל
משיגי הכשרות
ומפקח הכשרות